

N:o 49.

Ank. till Riksd. Kansli den 27 Mars 1886, kl. 12 midd.

Lag-Utskottets Utlåtande, i anledning af väckt motion om stadgande angående behandling af ärenden, som angå endast byar eller mindre samfälligheter å landet.

Uti en inom Första Kammaren afgifven motion, N:o 17, som blifvit till Lag-Utskottet hänvisad, anför Herr *P. Pettersson*:

»Till kyrko- och kommunalstämmornas behandling höra de ärenden, hvilka äro gemensamma för hela socknen. Inom små socknar med ett invånareantal af några få hundra kunna der möjligtvis alla de ärenden behandlas, hvilka fordra en allmännares behandling. Men sådant är icke förhållandet inom folkrika och vidsträckta socknar, der enstaka byar finnas med en större befolkning, än på andra ställen hela socknar, och hvilka byar eller mindre områden af socknen kunna hafva ganska viktiga för sig gemensamma intressen och frågor att behandla, utan att de äro för socknen gemensamma, för att kunna behandlas å kyrko- eller kommunalstämma, till exempel användning af bymagasin, anläggning och underhåll af väg utom de allmänna samt broar, hämnande af vattenskränning eller utbredning af flygsandsfält, byggande och underhåll af skolhus, hvari socknen i dess helhet ej deltagar, och så vidare. Af ålder hafva inom den landsort, jag tillhör, sådana frågor behandlats å efter deras olika beskaffenhet med olika namn betecknade sammanträden: bystämmor, fäbodestämmor med mera, och någon för året fått sig uppdraget att vara så kallad by- eller uppsyningsman, som haft sig uppdraget att vid behof utlysa eller kalla till sammanträde. De beslut, som blifvit fattade, hafva ock i allmänhet ansetts vara för alla bindande. Derpå finnes mig veterligen dock ingen lag, hvaraf åtskilliga inom sådana mindre områden stundom nu af egennytta eller tredska begagna sig till att omintetgöra eller åtmin-

stone försvåra viktiga besluts utförande, då de andra komma i den ställningen, att de antingen måste bestrida de omkostnader, som skulle komma på den eller de tredskande, hvilket ej heller med de följder, som kunna derur framgå, alltid kan anses rådligt, eller låta saken falla. Här synes mig vara i lagstiftningen en lucka, som påkallar utfyllande, i följd hvaraf jag tager mig friheten föreslå, det lagstiftas måtte, att hvad som i kommunallagarne är föreskrifvet för behandling och besluts fattande med mera i angelägenheter, som röra hel socken, äfven måtte i tillämpliga delar tillerkännas bindande kraft för mindre områden, såsom en eller flera byar i angelägenheter, angående blott en sådan mindre samfällighet.»

Såsom motionären riktigt anmärker, kunna på landsbygden förekomma ärenden af åtskilliga slag, hvilka endast röra en större eller mindre del af en kommun, men för denna del äro gemensamma och hafva lika stor vikt och betydelse som de för hela kommunen gemensamma angelägenheter, om hvilka kommunalstämman har att sig vårda. Motionären har anført åtskilliga exempel på sådana för en mindre samfällighet än kommunen gemensamma angelägenheter, och till dessa skulle utan tvifvel ytterligare andra kunna läggas. Utskottet vill här endast erinra om de förhållanden, som uppstå genom de tid efter annan af vederbörande myndigheter meddelade beslut, att helsovårdsstadgan samt byggnads-, brand- och ordningsstadgarne för rikets städer skola i tillämpliga delar gälla för köping, hamn, fiskeläge eller annat ställe med större sammanträngd befolkning.

Utskottet kan emellertid icke medgifva rättigheten af motionärens mening, att i vår lagstiftning skulle saknas alla bestämmelser om den form, hvari sådana angelägenheter böra handläggas och hvarigenom fattade beslut kunna blifva för vederbörande fullt bindande.

I resolutionen på allmogens besvär den 1 September 1741, punkt 13, förklarades: »Kongl. Maj:t samtycker, det ej allenast de på åtskillige orter redan författade By-ordningar, utan ock de, hvilka hädanefter inrättas kunna, måga af vederbörande domare stadfästas, samt för Lag uti bye-skrån vara gällande: Låtandes Kongl. Maj:t igenom trycket nu utfärda en allmän by-ordning, hvaraf hvarje socken ett exemplar skall tillställas, hvilken by-ordning dock, efter orternes särskilde beskaffenhet, förbättras må.»

I sammanhang med Kongl. brefvet till landshöfdingarne angående landskulturen den 20 Februari 1742 utfärdades ock ett sådant

projekt till byordning, hvilket finnes aftryckt såsom bilaga till detta utlåtande.

På sätt i ofvananförda resolution är antydt, funnos redan föredensammas utfärdande byordningar upprättade, och sedermera torde väl ock sådana hafva blifvit i större eller mindre öfverensstämmelse med det af Kongl. Maj:t utfärdade förslaget på åtskilliga orter antagna och, i enlighet med den dertill gifna tillåtelse, genom uppläsande vid häradsstinget stadfästa.

På de orter, der sådana byordningar blifvit vederbörligen antagna, torde de böra anses fortfarande gälla. Det har visserligen blifvit ifrågasatt, om ej samtliga dessa byordningar borde anses upphäfdas genom förordningen om kommunalstyrelse å landet den 21 Mars 1862. En sådan mening har blifvit framställd i ett mål, som finnes refererad i Nytt Juridiskt Arkiv, årg. 1885, afd. I sid. 112. Åldermannen för Mölndals qvarnby hade till Rådstufvurätten i Göteborg instämt en grosshandelsfirma med yrkande att firman såsom vattenverks-egare inom byn, måtte förpligtas att utgifva den å firman belöpande andel af ett å bystämma till uttaxering fastställt belopp, i enlighet med en år 1857 af vederbörande Häradsrätt fastställd »byordning i Mölndal». Firman invände, att den åberopade byordningen skulle förlorat sin kraft och verkan genom förordningen om kommunalstyrelse på landet den 21 Mars 1862. Rådstufvurätten ålade, på anförda skäl, firman att utgifva omstämda beloppet, dock under förklaring, att det ej tillkomme Rådstufvurätten att pröfva, huruvida byordningen, på sätt firman påstått, upphört att vara gällande; hvaremot Göta Hofrätt, der firman sökt ändring, uttryckligen förklarade, att som den i saken åberopade byordning måste anses vara uti ifrågakomna hänseende fortfarande gällande, alltså och på de i öfrigt af Rådstufvurätten anförda skäl, fastställdes Rådstufvurättens dom. Denna Hofrättens utan menings-skiljaktighet beslutade dom blef ock, på Nedre Revisionens enhälliga tillstyrkande, af Högsta Domstolen fastställd, jemväl utan menings-skiljaktighet.

I detta fall hafva således domstolarne samstämmigt förklarat den åberopade byordningen gällande; och finner Utskottet deri ett synnerligen kraftigt stöd för sin åsigt, att samtliga de byordningar, som blifvit i behörig ordning antagna, fortfarande kunna och böra tillämpas, nemligen såvidt de ej stå i strid med gällande lag eller författning eller blifvit genom vederbörandes öfverenskommelse upphäfdas.

Men äfven på sådana orter, der byordningar icke finnas antagna, torde det icke vara omöjligt att med stöd af gällande lagbestämmelser finna en form för handhafvandet af sådana angelägenheter, som äro

för by eller annan dylik mindre samfällighet gemensamma. I detta afseende synas bestämmelserna i § 60 af förordningen om kommunalstyrelse på landet erbjuda en synnerligen lämplig utgångspunkt. Det stadgas i denna paragraf, sådan den lyder enligt förordningen den 22 Juni 1883:

»Der i lag eller allmän författning stadgadt är, att kommunalutskyld endast från vissa af de i § 57 omförmälda beskattningsföremål skall utgå, eller att för deltagande i sådan utskyld andra grunder skola följas, eller att vissa från skattskyldighet till kommunen eljest befriade medlemmar skola till fyllande af särskilda behof bidraga, gäller till efterrättelse hvad sålunda förordnadt är. I öfrigt eger kommunalstämma ej besluta afvikelse från de i §§ 57 och 58 för kommunalutskylders utgörande stadgade grunder.»

I de här ofvan antydda fall, der förordnande meddelats att helsovårdsstadgan eller byggnads-, brand- eller ordningsstadgan för rikets städer skall i tillämpliga delar gälla för område å landsbygden med större sammanträngd befolkning, lära ock Kongl. Maj:ts Befallningshafvande uti de i anledning deraf utfärdade särskilda ordningsföreskrifter hafva för uttaxering af erforderliga skattebidrag hänvisat till nämnda lagrum. Detta är visserligen närmast tillämpligt å de ärenden, som omedelbart föranleda utgifter; men, med något tillmötesgående från vederbörande kommunalstämmo-ordförandes sida, torde det icke möta hinder att få äfven andra ärenden handlagda å särskild stämma, i hvilken endast de personer, som tillhöra det mindre samhälle, för hvilket ärendet har gemensam betydelse, deltaga och dervid utöfva rösträtt efter de för rösträtt å kommunalstämma stadgade grunder.

Då Utskottet sålunda icke finner någon lagstiftningsåtgärd uti ifrågavarande ämne vara af behovet påkallad, får Utskottet hemställa,
att motionen icke må till vidare åtgärd föranleda.

Stockholm den 27 Mars 1886.

På Lag-Utskottets vägnar:

AXEL BERGSTRÖM.

Herr J. A. Johansson från Kalmar har begärt få här antecknadt, att han icke deltagit i ärendets behandling inom Utskottet.

By-ordning.

1.) På det så mycket bättre ordning må uti Byelag kunna hållas, så skal i hvar by en Älderman tillsättas, på et eller flere år, alt som Byemännen sig därom förena, och bör den, som de fläste rösterna fallit på, sig därifrån ej undandraga. Äldermannen äger makt, när han antingen sielf pröfvar nödigt, eller varder af någon annan tillsagd och påmint, at sammankalla Grannarne och Byemännen, til at gemensamt med hvarandra öfverlägga om det arbete, de då vilja företaga, eller hvad helst det vara må, som til Hemmanens bättre bruk, häf-dande och förmån, lända kan. Detta sammankallande sker genom en Budkaffe, hvilken hos Äldermannen förvares: Men när Byemännen skola komma tillsammans, bör den af Äldermannen skickas omkring Byelaget, då den, som en sådan Budkaffe, efter ordningen, emottaga bör, är förpliktad den samma straxt, och utan ringaste uppehåll, til sin Granne fortskaffa: Försummar någon detta, eller visar härvid någon motvilja, plückte första gången — — öre Silfvermynt, och andra gången dubbelt. Byemännens sammankallande kan ock ske genom blåsning utur en Lur eller Horn, eller ock med trumslag af en pinna, alt som de sielfve beqvämligast finna, och sig förena kunna. När Budkaffen således omlupit, eller tecken på förenämde sätt till Grannarnes sammankomst är gifvit, bör åboen sjelf, ifrån hvarje hushåll, på den därtill utsatte sammelplatsen sig straxt inställa och afhöra, hvad som af Äldermannen kan blifva förestält: Blifver någon utan laga förfall borta, och sig då icke infinner, böte, den det gör — — öre Silfvermynt: Sker det oftare, af tredsko eller vårdslöshet, böte hvarje gång dubbelt. Är Byelaget stort, böra tvenne Bisittare af Äldermannen tillsättas, hvilka äga at afgjöra de förefallande Disputer, samt ut-exequera böterna, hvartil de tröge och motvillige, efter denna By-ordning, gjordt sig förfallne. Skulle någon af Byemännen vara så obetänckt, at vid sammankomsten med oanständiga ord öfverfalla Äldermannen, eller någon annan af Grannarne, eller ock utbrista i eder och svordom, böte — — Daler Sm:t eller mera, efter omständigheterna, som brättet är til.

2.) På det hvar och en må niuta fred och hägn, böra alla Gärdesgårdar, de vare sig af sten eller gärdsle, så väl, som Jordvallar omkring gården, ängar och hagar, hållas i fullkomligt godt stånd; Til hvilken ända nödigt är, det Gärdesgårds Syn varder Höst och Vår, eller ock flere gånger om året, där så nödigt pröfves, af samtelige

Grannarne förrättad, hvarvid noga bör efterses alla felaktigheter, och det som då finnes ogilt, skal sedan sättas i fullkomligt stånd, inom en viss förelagd tid, eller plockte den sådant försummar — — öre Sm:t för hvar famn, och gälde desutan skadan dubbelt åter, som därutaf timat. Äldermannen bör ock noga tilse, det ingen sker förnär, utan at hvar håller Gärdesgård, efter Hemmantal och stångfall.

3.) Enär någon Gärdesgård omkring åker, äng, hagar eller betesmark blåser neder, eller eljest finnes odugelig, bör den strax utan dröjsmål försvars god uppsättas; försummar någon det, sedan han antingen sielf fådt derom kunskap, eller blifvit af Äldermannen, eller ock någon annan af Grannarne härom tillsagd, böte — — öre Sm:t för hvart Creatur, som därigenom inkommer, och fyller derjämte skadan, efter Byelagets bepröfvande.

4.) Likaledes böra alla grindar, hvarest de behöfvas, hållas i godt stånd, så at därigenom inga Creatur inkomma. Varder det försummadt, plockte — — öre Sm:t och ersättie skadan. Vid samma plickt böra äfven alla led och öppningar på vintervägar, strax om Våren, upfredas: Och på det Byemännen måga så mycket bättre härvid kunna taga deras skyldighet i akt; Ty komma hädanefter alla grindar dem emellan så at fördelas, som det för hvar och en kan falla beqvämligast.

5.) På det Diken, der ortens belägenhet sådant fordrar, må med desto större nytta anläggas och vid mackt hållas, är nödigt, det Dikessyn hålles, åtminstone tvenne gånger om året; Den första om Vårtiden, när kålen går utur Jorden, på det man bäst och säkrast må se, hvarest vattnet på åkrarne stadnar, och hvarest det beqvämligast låter sig afleda; Och den andra om Hösten, då noga efterses bör, huru hvar och en, så til sin egen, som sine Grannars nytta och fördel, fullgjordt det honom ålegat.

6.) De aflåpps- och flod-diken, hvilka Dikessynen finner nödige, böra ständigt hållas vid mackt, på det vattnet må därutur få sitt fria och obehindrade aflåpp; Men der så hända skulle, at Rågrannars ägor möta och dämna samma vatten, äro de förpligtade, at det igenom sine ägor, utan dröjsmål, genomgräfvat och utsläppa; Försummar eller eftersätter någon det, sedan han därom blifvit tillsagd, plockte — — öre Sm:t för hvarje famn, och betale dessutom Dikare-lön särskilt.

7.) På det åkerbruket må så mycket förr och säkrare komma i fullkomligt godt stånd, är nödigt, at en viss Tract af åker årligen til Om-ansning och Dikning företages; Hvar förutan Skår-diken, som finnas nödige emellan åkrarne, böra af Grannarne så goda och fullkomliga updikas, som nödvändigheten fordrar, samt Diken på de ställen, som Dikessynen förordnat, tilböriligen upräsas och vid mackt hållas, jäm-

väl ock alla höga Dikes renar upgrävas; Åliggandes Åldermannen at noga tilse, det tårften af renarne, så väl som Dikes-mullen, blifver på åkrarne utförd på de ställen, där det bäst behöfves. Skulle någon härutinnan visa tredsko och motvilja, hafva Grannarne frihet at taga Dikare, och sedan låta af den tredsko utmäta Dikare-lön, jämte — — öre Sm:ts böter för hvarje famn, de således för honom updika låtit.

8.) Til förekommande af den skada och olägenhet, som ofta deraf förorsakas, at den ene Grannen, uppå den andras sådde åkrar, fördärftar och nedtrampar hans säd, böra samtliga Grannarne, efter giörligheten, göda sina åkrar på en Tract och skifte, så at de där kunna utså enahanda säd om Höst och Vår; Och emedan rågsädet bäst och säkrast utöder den skadliga Landt- eller flyg-hafran; Ty är högst angeläget, at detta sädet mäst idkas, på de orter, där den samma sig inrot t.

9.) Enär Byemännen således om Våren kommit öfverens, hvarest de vilja så sin vinter-säd, böra alla gärdesgårdar, i rättan tid, upfredas, så at, när sädestiden om Hösten infaller, och Grannarne varda af Åldermannen därom tilsagde, bör Sädes-giärdet innom ett dygn vid — — Dal. Sm:ts plickt, vara upfredadt. Skulle någon, sedan sådt är, insläppa sine Creatur, böte för hvardera jämte skadans ersättiande — — öre Sm:t, och vare vid samma straff förbudt, att uppgifva sin Gärdesgård omkring trädes-gården, så framt icke alle Grannarne därom öfverenskommit.

10.) Ej må någon om Höst eller Vinter insläppa lösa Creatur på rågen att beta, innan Åldermannen sammankallat Grannarne, och de då pröfva, at det utan skada ske må, gör det någon eljest, plickte hvarje gång — — öre Silfvermynt för hvart Creatur, han således insläpt.

11.) Såsom det ej ringa skada förorsakar, at Hästar och andra Creatur varda om Våren, sedan kälén är ur jorden, insläpte uti ängarne til bete; Altså varder det, utan högsta nöden och öfverenskommelse, aldeles förbudt; Bryter någon häremot, plickte för hvart Creatur — — öre Silfvermynt.

12.) På det ängarne ej måga varda alt för mycket utgnagne och nedtrampade, hvaraf ganska stor skada och afsaknad, på nästa års gröda, förorsakas; Fördenskull är högstnödigt, at de om Hösten, sedan de blifvit lagom betade, varda, på de orter, där det sig giöra låter, straxt upfredade. Gjør någon häremot, sedan Grannarne om ängarnes hägn sig förenat, plickte — — öre Sm:t, och vare ändå förbunden Creaturen straxt uttaga.

13.) Enär Åldermannen antingen sielf pröfvar nödigt, eller blifver af någon annan påmint, at låta ifrån åkrarne, och isynnerhet sädesgården, utsläppa det öfverflödiga vatnet, bör en karl ifrån hvart matlag, på föresattan stund och tid, sig infinna, samma arbete at förrätta: Försummar någon det, eller går bort innan alt är fullgiordt, böte — öre Silfvermynt, och betale dessutan, efter Byemännens bepröfvande, dem, som arbetet för honom förrättat.

14.) Vid den uti nästföregående § utsatta plickt böra Byemännen om Vår och Höst, så snart tillsådt är, uppå Åldermannens kallelse sig inställa, at emellan åkrarne upkiöra och rätta fårorne, samt flere vattufåror anlägga, där så nödigt pröfvas. Vid hvilket tillfälle Åldermannen, med samtelige Grannarne, hafva noga at tilse, det alle skiften blifva rätt hållne efter stångfall och upsatte rāmärken, hvilka nödvändigt böra vara af sten, emedan pålar både ruttna, och kunna af vårdslöst folk snarare bortkiöras.

15.) Någre dagar innan slätter-tiden om sommaren infaller, skal Åldermannen kalla Grannarne tilsammans, at med dem öfverlägga, när de vilja begynna att slå sine samfalte ängar, börande nödvändigt skiften och tegarne, en eller flere dagar förut, utstakas och utvadas: Försummar någon detta, plickte — — öre Sm:t första, och andra gången dubbelt. Och skal det åligga Åldermannen, med de öfrige Byemännen, at noga tilse, det ingen härvid sker förnär, utan at en riktig och rätt utvadning blifver skiften emellan förrättad, och sten i stället för pålar til rāmärken uti ängarne nedsatt, hvarefter alle böra på en gång begynna at slå, så at den ene icke trampar och nedkiörer den andras gräs; Slår någon, sedan sålunda skift är, öfver rätta Linien, uppå sin grannes äng, betale höet eller gräset dubbelt tillbaka, och plickte des utan — — Daler Silfvermynt.

16.) Ingen må afslå sine åker-renar i sädes-gärdet, innan samtellige Grannarne sig därom förenat, och bytes renarne först blifvit delte, vid — — Daler silfvermynts böter, och gälde dessutan skadan för det gräs, han, för sine Grannar, nedtrampat.

17.) Alla nödiga vägar inom ägorne, samt til och ifrån By, böra Grannarne emellan fördelas; Sedan hälle hvar sitt väge-stycke försvarligen vid mackt; Försummar någon, at bättra den bro eller väge-stycke, som honom tilldelt är, sedan honom är vitterligit, at den är ogild, eller han af Åldermannen därom tilsagd blifver, böte — — Daler silfvermynt; Skulle han ändå vidare tredskas, hafve Åldermannen, med Bisittiarena, mackt, at för lego låta taga det som ogildt är, och sedan af den tredsko, efter godtfinnande, legan, jämte böterna, uttaga. Och

på det Byemännen måga så mycket bekvämligare kunna kiöra öfver diken, hvarest de helst åstunda, samt slippa at hålla renar och bivägar på åtskilliga ställen; Altså skola, til dikens Conservation, som de eljest nedkiöra och igentrampa, lösa flyttiebroar i hvarje By hållas; Och kunna 2 eller flere åboar sätta sig tilsammans, och sig om broens byggande och vid mackt hållande förena. Hvilken en sådan bro af vårdslöshet sönderkiörer, eller eljest fördärfvar, vare plicktig densamma straxt laga och i sitt förra stånd sätta. Den som af samma Bro, sidst om Hösten, vid sädens inbärgande sig betiänt, skal ock vara skyldig den at hemföra, och öfver vintren i förvar hålla. Hvilken som häremot bryter, plickte, efter omständigheterna, som Byemännen skiäligt pröfva.

18.) Ingen vare efterlåtit, at, utom samtelige Grannarnes öfverenskommelse, beta eller tiudra sine Creatur uti äng eller sädesgårdet, änskönt det skedde på hans egna ägor; Gör någon det, plickte hvarje gång för hvart Creatur — — öre Sm:t.

19.) Sedan ängarne äro afbärgade, böra om Hösten inga Creatur däruti insläppas, innan Äldermannen sammankallat Grannarne, och de sig förenat, så väl om tiden när sådant ske må, som ock om antalet, och hvad slags Creatur de vilja der insläppa. Likaledes bör det förhållas, när sädesgårdet om Hösten blifvit ledigt, och säden inbärgad. Hvar som häremot bryter, plickte — — öre Silfvermynt.

20.) På det ängsvallen ej må för mycket uptrampas och skadas, skal, uti de ängar, där ej allmän farväg är, ingen vara tillåtit, att köra Vår eller Höst, när kälen är utur Jorden; Och så framt Gärdesgårdarne, omkring sådane ängar, böra lagas och omgärdas, bör gårdslet därtill utkiöras, medan kälen är i Jorden. Ej heller må någon uti de ängar, der farväg är, köra utom rätta vägen. Gör någon annorlunda, plickte hvarje gång — — Dal. Sm:t.

21.) Uppå de orter, hvarest det brukeligt är, at Grannarne samfält, uppå en viss Tract, eller Intaga, så sine ärter eller rofvor, bör ingen tillåta sine barn eller andra gå, at plocka ärter eller upptaga rofvor til kokning, utan, om sådant må tillåtas, böra samtelige Grannarne därom tillsägas, på det ingen må dervid göra den andra förnär, eller sine Grannars åkrar nedtrampa, eller böte hvarje gång — — öre Sm:t.

22.) Skulle en eller flere af åboerne i Byen, helst der samfält Skog är, vilja uppsätta Stengårdar eller Jordvallar, där det lägeligit är, och sten finnes at tilgå, böra de öfrige Grannarne därifrån sig icke undandraga, utan vare de alle, efter Hemmantal och stångfall, plicktige, det samma äfven att efterkomma och fullgöra; Göra de det ej, bör Byemarken straxt skiftas och delas, på det den flitigas och villigas

skog, ej må, igenom den trögas motvilja och lättia, blifva uthuggen och ruinerad.

23.) På de orter, der vallgång hålles, böra santelige Byemännen sig därom förena, som de för sig drägeligast och bäst finna; Och bör ingen, som hafver Creatur på samma mark och bete, sig därifrån undandraga, vid den plickt, som Grannarne åsämjas.

24.) Til skogens och Utmarkens desto bättre skötsel och Conservation, böra Grannarne och Byemännen, helst på de orter, der ej tillräckelig och öfverflödig Skog är, hvart år komma öfverens om deras hyggen, som ske på samfält Byemark, såsom, på hvilken plats eller ställe sådant ske må, samt huru mycket hvar och en må tillåtas at hugga. Ar skogen så tillräckelig, at svedlande kan tålas, bör en viss Tract därtill, för hvar åboe, utmärkas, på det den ena ej. må den andra på något sätt förfördela. På det ris och qvistar ej må kastas omkring i Skogen, betet til stort hinder och mehn, så böra, på de platser, der timmer, ved, stör och gärdsel fälles, alla toppar qvistas, och riset til en, af Byemännen utsed tjenlig plats, sammanföras, til at där til någon nytta förbrännas. För öfrigt måga Byemännen om skogens rödning, skiötsel samt Conservation för framtiden, sielfve förordna, som de efter hvarje ords beskaffenhet finna bäst och tienligast vara.

25.) Om Fiske och Fiskevatten, kunna Grannarne och Byemännen sig sielfve förena, att som de, efter omständigheterna, i hvar by, pröfva bäst och nyttigast vara.

26.) Skulle någon af Byemännen upfinna något, som ej allenast vore tienligt, utan ock nödvändigt, til Byens och hemmanens förbättring, bör Äldermannen sammankalla santelige Grannarne och därom öfverlägga. Men der så hända skulle, at de andre då stadnade i det slut, at de icke vilja denna förbättring sig åtaga, hvarigenom den rättsintes och välmenandes goda upsåt blefvo hindradt, hafve han frihet, at af Utbya-män och Grannar, som äro förståndige, och gode Hushållare, jämte någon Lands-betiänt, om så nödigt pröfvas, kalla syn och besiktning; Och därest då befinnes, at Grannarne i Byen oskiäligen satt sig emot det, som värkeligen varit til Byens nytta och förbättring, plickte då hvardera, som det gjordt — — Dal. Sm:t, och vare dessutan skyldig at betala dem, som synen och besiktningen förrättat, samt fortsättie ändå straxt, och så snart giörligit är det arbete, som den välmenande föreslagit.

27.) Skulle, sedan Äldermannen sammankallat Grannarne, och de sig förenat om det arbete de då vilja begynna, det vare sig antingen slåtter, sädesbärgning, eller hvad helst det vara må, någon i Byelaget däruti finnas efterlåten, tredsk och försumlig, hvarigenom de öf-

rige i sitt giöromål blefvo hindrade, vare de då icke skyldige at vänta på den tröge, utan hafve frihet sitt arbete fullända, och han skylle sig sielf för den skada han därigenom lider; Men där någon, för åkommen nöd och fattigdom, eller annan oförmögenhet, ej hunne med at fullborda sitt arbete, som Byens nytta och angelägenhet fordrar, niute han då i sädes- och bergningstiden, med mera, hiälp af Grannarne; Hvar emot han, antingen med annat arbete, eller skiälig betalning, efter Äldermannens och Bisittiarnes bepröfvande, bör dem deras besvär ersättia. Vägrar han det, böte då efter Byelagets godtfinnande.

28.) Uti de Byar, der Boställen belägne äro, skal Innehafvaren eller Åboen däruppå vara förpliktad, at giöra alt samfält arbete med sina Grannar, uti alt det, som kan lända Byen och Hemmanen till fördel och nytta, och må han på intet sätt sig derifrån undandraga. Sätter han sig deremot, äge Äldermannen och Grannarne mackt, att leja för hans arbete, och sedan af honom uttaga legan för arbetet, jämte böterne, efter omständigheterna, och Byemännens bepröfvande.

29.) Skulle någon af Byemännen vara borto, när de af Äldermannen varda sammankallade, bör den samma, vid sin hemkomst, hos Äldermannen sig underrätta, om hvad då beslutit blifvit, eller eljest kan vara befalt, och vare han sedan skyldig, detsamma i alla delar at efterlefva, lika som han sjelf varit vid sammankomsten närvarande.

30.) Ingen må Inhysses-hion, eller annat folk, af mindre frägd, på sina egor intaga, innan Grannarne gifvit därtill sitt bifall; Gör det någon, plickte — — Dal. Sm:t, och vare ändå förbunden slike, personer straxt bortskaffa, der Byemännen sådant begiära och påstå.

31.) Alt ifrån kälen går utur Jorden, til des hon åter kälad varder, böra svinen vara ringade, och skola de ändå, när säden inköres, vara instängde eller ur vägen; Hvar som häremot bryter, plickte för hvart svin.

32.) Bar eld må ej bäras Hemmanen emellan, ej heller i Stall, Fähus, Lada eller annat Uthus, och skal jämväl i desse rum alt tobaksrökande vara förbudit: Ej må eld lämnas osläckt eller ovårdad i kölna, porten, badstuga eller smedia, eller plickte den annorlunda härmed ofrfar — — Sm:t. Äldermannen med Bisittiarne böra tvenne gånger om året, nemligen Höst och Vår, besicktiga alla Eldstäder i hela Byelaget, och de, som då finnas så bofällige, at eldsvåda derigenom tima kan, böra Besicktningsmännen låta nedslå, och ägaren böte.

33.) Alla Byar böra med vatten väl försedde vara, och skola til den ändan alla Brunnar, källor eller andra samfälda Vattuställen för Creaturen, ständigt hållas vid mackt, och när nödigt är, att de böra

ränsas eller uppgrafvas, får ingen sig därifrån undandraga, vid — — Dal. S:mts plickt, gör det någon, hafve Åldermannen och Byemännen mackt, at låta för den motvillige leja arbetare, samt sedan arbets-lönen, jämte böterne, af honom uttaga.

34.) På det denna By-ordning, som åtminstone en gång om året, för samtliga Grannarne, bör upläsas, må til alla delar så mycket strängare blifva efterlefvad, ty skal ingen til ursäckt tiena, at hans barn, legofolk eller Tårpare, honom ovetande, sig emot Byordningen för-gripit, utan vare han, som i gården Husbonde är, plicktig, at svara til alt det, som hans husfolk häremot bryta: Til följe hvaraf Husbonden är förbunden, at, efter Åldermannens och Byemännens bepröfvande, böterna straxt utlägga, och må han derföre taga sin ersättning igen af Tjänstehjonets lön, och arbete eller penningar af sina Husmän och Tårpare.

35.) Där flere Byar gräntsa tillsammans i åker, äng och betes-marck, antingen de mötas i öpet fält, eller hafva åker- och tege-skifte med hvarannan, eller ock äro med Gärdesgård och stängsel skilde, böra de i alla delar vara förpliktade, att hålla den ordning och fred emot sina Grannar, som Byordningarne innehålla och stadga vid samma böter.

36.) Alla böter, som efter denna Byordning blifva utsatte, äga Bisittiarne, efter Åldermannens och Byemännens godtfinnande, af den bråtslige at uttaga. Och där den, som til böter förfallen är, skulle vä-gra, at dem straxt betala, hafve de då mackt, at af den gensträfvige taga pant, och lägge honom sedan viss tid före, inom hvilken han den inlösa må, försummar han det, varde panten till den mästbiudande försåld, och öfverskättet, sedan böterne guldne äro, honom återstæld. Skulle någon vara så obetänckt, at under en sådan förrättning, med hugg och slag, eller oanständiga ord öfverfalla dem, som denne Ut-mätning förrätta, plickte då han, efter Åldermannens och Byemännens godtfinnande.

37.) Huru de uti Byordningen utsatte böter måga fördelas, läm-nas til hvar och en Bys egit godtfinnande; Dock på det Åldermannen må kunna hålla så mycket bättre hand och upseende däröfver, at By-ordningen til alla delar noga efterlefves, ty är billigt, at han, för sitt omak och besvär, niuter en del deraf, och att en del lemnas till sock-nens fattige, eller ock användes til något nyttigt samfält arbete för hela Byen: Men at använda dem til dricka och brännevin, eller vid ut-satte samqväm dem gemensamt förtära, vare aldeles förbudit. På hvad sätt dessa penningar må bäst och säkrast förvaras, samt huru för dem redo och räkning göras bör, måga Byemännen sig sielfva förena.

För öfrigt, och som det icke är giörligit, at projectera alt det, som till hvarje ort lämpeligit är; Så förmodas, at Byemännen, uti hvar och en By, lära sjelfve, efter hvarje ords särskilte beskaffenhet, så inrätta sin Byordning, som de, til Byens och Hemmanens nytta och förmån, finna bäst och lämpligast vara. Dock så, at det som uti denna Byordning stadgas, och till samma ort lämpeligit är, icke må däruti utslutas, utan fast häldre tilläggas det, som deruti icke omrört är och likväl til den Byens förmån tjänar. Och på det samma byordning må sedan komma till så mycken bättre och kraftigare efterlefnad, ty skal hvar By, om så åstundas, äga frihet, at låta sin Byordning vid Härads-tinget upläsas och stadfästas.
